

İşıqlı Atah

İnam Atanın (Asif Atanın) Doğa ilə (Təbiət-lə) bağlı görüşləri İnsanın Mütləq imkanlarına inamından yaranır. Atanın Əsərlərində Doğanın mahiyyəti açıdır, İnsan-Doğa ilişkiləri İnsanlığın ölçüsündə təhlil olunur, Doğanın yaşaması, əbədiyi üçün İnsanın Mütləq İnam Dünyabaxışı əsasında var olmasının, Doğayla doğmalaşmasının qaçılmazlığı, gərəkliyi (zəruriliyi) əsaslandırılır. "Türküstan"ın oxucularına təqdim olunan Ata fikirləri 40 il öncə yazılıb (1984), "Mütləqləşmək - Var olmaq" Bitiqindəndir.

***

Təbiət - Mütləqin təzahürü, nüqəddəslinin təsdiqi, ruhaniliyin ifadəsidir

İnam Ata(Asif Ata)

İnsani dünya - insanlaşan dünyadır.

İnsanla təmasda olan dünya insani mənə kəsb edən dünyadır.

İnsani dünyada - dünya insanlaşır, insan dünyalaşır.

İnsandan kənardakı aləm - insani münasibətlər dairəsində - yeni məzmun qazanır.

İnsanlaşan dünya - təzələşən dünya olur. Burada maddiyyat ruhaniləşir.

Təbiət yenidən qiymətləndirilir. İnsan təbiətdə maddiyyatdan artıq, böyük, yüksək olanı görür.

Təbiət Mütləq Mənanın ifadəsinə çevrilir; gözəllik, üvilik, müqəddəslik keyfiyyətləri yaranır.

İnsanlaşan təbiət əvvəlki səviyyəsini ötür, yeni səviyyə əldə edir.

İnsan maddiyyatı maddiyyatdan yüksəyə qaldırır, ona yeni məna gətirir.

İnsani mənə - ruhani mənədir. İnsan ruhani varlıqdır və bu baxımdan maddiyyatdan yüksəkdir, ruhani qanunlar əsasında yaşayandır.

İnsan həm də cismanidir və bu səbəbdən maddi qanunlara riayət edəndir.

Ancaq maddi qanunların insan həyatında oynadığı rol mütləq deyil, çünki insanilik əslində ruhaniliyə bərabərdir, maddiyyatdan yüksəyə qalxmaq - insaniliyin meyandır.

Yalnız ruhani mövcudluq - insani mövcudluqdur.

Cismanilik insanla başqa canlıların ümumiliyini təsdiq edir, ancaq həmin ümumilik insanilikdən uzaqdır, çünki insanilik insanın hə-

min ümumilik üzərində yüksəlməsindən başlayır.

İnsani mövcudluq əslində insanın ruhani qanunlar əsasında yaşaması deməkdir.

Bu səbəbdən də insanı maddiyyat qanunları əsasında dərk etmək - onu inkar etməkdir.

Dünyanın insanlaşması - dünyanın ruhaniləşməsidir.

Lakin bu ilkin və əbədi təmayül həyatda öz Mütləq ifadəsini tapmır.

İnsan dünyaya, təbiətə yalnız ruhanilik baxımından yanaşmır, həm də faydalıq, mənimsəmə baxımından yanaşır. Burada insanın dünyaya, təbiətə münasibətinin ziddiyyətli xüsusiyyəti meydana çıxır.

rətdən xilas olmaq gərəkdir.

Yalnız Özümleşən Özümleşdirməyə qadirdir.

Dünyanı özümleşdirmək üçün onun əsarətindən xilas olmaq lazımdır.

Fərqlənməyən birləşməz!

Buna görə də insan onu köləleşdiren, maddiləşdiren, əşyalaşdıran, vəhşiləşdirən nə varsa, hamısından azad olmalıdır.

Özümleşmədə İnsan özünü təsdiq edir.

Özümleşdirmədə İnsan dünyanı təsdiq edir.

Dünyalaşmada İnsan həm özünü, həm də dünyanı təsdiq edir.

Özümleşmə balaca «Mən»in ölümü və böyük «Mən»in doğulmasıdır.

Balaca «Mən» İnsanı mahiyyətindən ayırır, böyük «Mən» onu mahiyyətə qaytarır.

Mənimsənilen Dağ - ülvyyət dağından salınır, insani keyfiyyətlərin tərçümanı rolunu itirir.

Mənimsənilen Meşə - ağıllı, ürəyi, xəyalı Mütləqə aparan, daxili aləmi coşdurən, müqəddəs ehtiras oyadan mənəvi Sərvət rolunu itirir.

Mənimsənilen Səma - öz qeyri-adi, ruhani seyrindən, cazibədarlığından, qüdsiyyətindən aralanır, insanın səmaya vəcdli münasibəti maddi münasibətlə əvəz olunur.

Mənimsənilen Çay - nəğməkarlığını itirir, təmənnalı ünsiyyət çay şəiriyətini söndürür.

İnsan Torpağı təkca güzəran mənbəyi kimi sevmir, insanın həyatını, ömrünü mənalandıran əvəzsiz ruhani varlıq kimi sevir. Bu baxımdan mənimsənilen, güzəran vasitəsinə çevrilən Torpaq öz Ali

təqilləşməsinə tələb edir.

Təbiəti mənimsəmədən - insan yaşaya bilməz. Ancaq mənimsəmə - təbiəti insana yadlaşdırır.

Həmin yadlığın ölümü - insanla təbiətin vəhdətini yaradır.

Mənimsənilen təbiət Özümleşən təbiətə çevrilir. Mütləq mənada bu mümkündür deyil.

Deməli, təbiət insanla münasibətdə heç zaman özü olmur.

Deməli, insan təbiətlə münasibətdə heç zaman tam özü olmur.

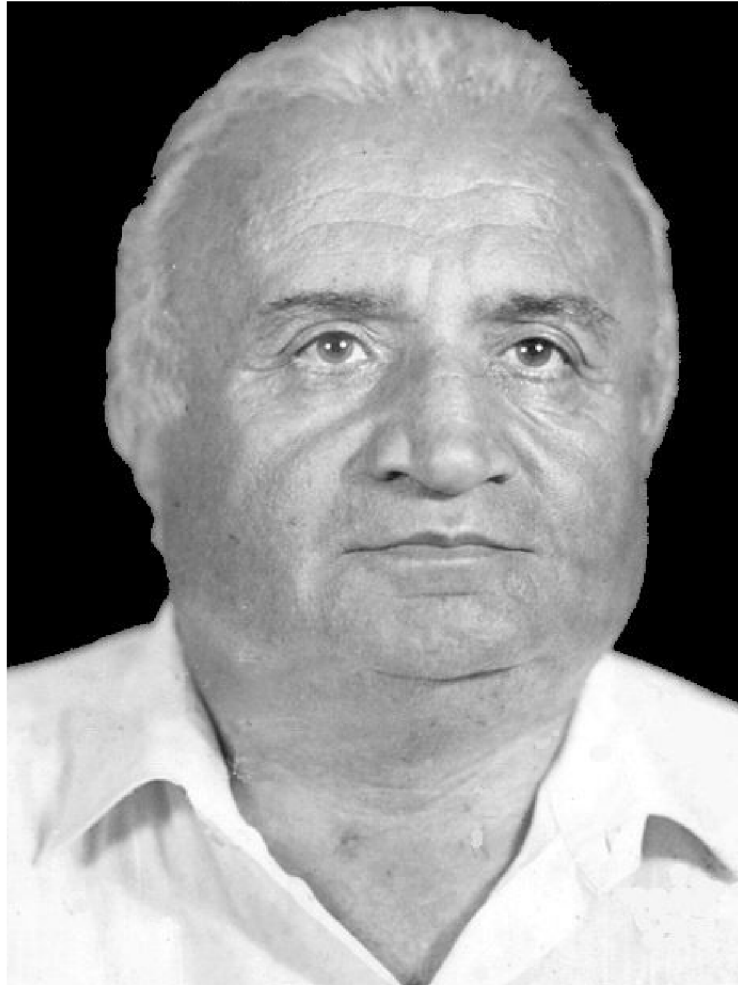
Deməli, insanın ruhani mahiyyəti təbiətlə münasibətdə realizə edilməmiş qalır.

İnsan maddi ehtiyaclarını ödəməyə - yaşaya bilməz!

Ancaq maddi ehtiyacın ödənilməsi - insanın insaniliyinə mane olur.

İnsanla münasibətində təbiət yalnız nisbi özümleşməyə qadirdir.

İnam Atanın (Asif Ata) təbiətlə bağlı görüşləri

Mənasından ayrılır.

Təbiəti mənimsəmək - zəruri ehtiyacdır. Bunsuz insan yaşaya bilməz. Ancaq həmin zəruri ehtiyac insanın təbiətlə ünsiyyətinə qeyri-ruhanilik, qeyri-müqəddəslik gətirir.

Burada təbiət öz mahiyyətinə bərabər olmur.

Digər tərəfdən, həmin münasibətdə insan öz mahiyyətinə bərabər yaşamır.

Maddi ehtiyacın ödənilməsi - insana ruhani keyfiyyətlərin qurban verilməsi bahasına başa gəlir və insan həyatının faciəvi cəhətlərindən biri elə budur.

Mütləq mənada, Mahiyyət baxımından insanın təbiətə münasibəti tam ruhani olmaldı.

Ancaq gerçəklikdə, insanın təbiətlə ünsiyyətində maddi faydalıq niyyəti üstünlük təşkil edir.

Bu, insan həyatına əzəli ziddiyyət gətirir. Təbiət insandan asılı olmamalıdır!

Bu vaxt İnsan onu tam özümleşdirməyə bilirdi!

Yalnız özümleşən, mütləqləşən, özündən kənardakı qüvvədən asılı olmayan, mənimsənilməyən təbiət - insani mənəni təsdiq etməyə, insanlaşmaya qadirdir.

Yalnız özümleşən təbiət - insan tərəfindən özümleşdirilən təbiət səviyyəsinə qalxır.

Könləşən təbiət - insandan ayrılan təbiətdir.

Bu səbəbdən də insanın təbiətə sahibliyi - təbiətin insandan uzaqlaşması deməkdir.

Sahiblik - təbiəti Mütləq ruhani ülvyyətindən ayırır, səcdə Müqəddəsliyinə xələf gətirir.

İnsanın təbiət üzərində sahibliyi onun ləyaqətinə ziyan vurur.

Çünki təbiətə səcdə - əslində insani mahiyyətə səcdə deməkdir.

Bu səbəbdən də təbiətin insan ağılığından azad olması,

Özümleşməsi - insaniliyin Ali təsdiqi deməkdir.

Təbiət öz Müstəqilliyinə, Təbiiliyinə qayıtmalıdır, insan təbiət üzərində ağılıq iddiasından əl çəkməlidir, təbiətə təbiətin gözüylə baxmalıdır.

Yalnız onda təbiət təbiətə, insan insana tam bənzəyəcək.

Təbiətin özümleşməsinin gerçəklik səviyyəsi - nisbi, natam Özümlük yaradır.

Burada təbiət mənimsənilir, ancaq bacarıqla, ehtiyatla, biliklə; insanın ağılığı qalır, ancaq «incələşir», «həssaslaşır», «mərhəmətləşir».

Özümleşmənin Mütləq səviyyəsi - Ağılığın, Sahibliyin tam aradan qalxmasını, təbiətin tam müs-

Mütləq özümleşməyə insanın cismaniliyi mane olur.

İnsanlaşan Təbiət

Günəş yoxdur: İnsan sevinci, İnsan hərarəti, İnsan ucalığı, İnsan qayəsi, İnsan qayığı, İnsan məhəbbəti, İnsan şəfqəti var!

Günəş - İnsaniləşib!

Səma yoxdur: İnsan Müqəddəsliyi, İnsan Ülviliyi, İnsan Qüdsiyyəti, İnsan Ləyaqəti var!

Səma - İnsaniləşib!

Dəniz yoxdur: İnsan genişliyi, İnsan müdrikliyi, İnsan söhbəti, İnsan sükutu, İnsan Həlimliyi, İnsan coşğunluğu, İnsan laylası, İnsan üsyanı var!

Dəniz - İnsaniləşib!

Dağ yoxdur: İnsan vüqarı, İnsan dözümlü, İnsan möhtəşəmliyi, İnsan sabitliyi, İnsan tərəri, İnsan əzəməti var!

Dağ - insaniləşib!

Çiçək yoxdur: İnsan zərifliyi, İnsan tərəvəti, İnsan mehri, İnsan sevdası var!

Çiçək - insaniləşib!

Çay yoxdur: İnsan nəğməsi, İnsan həyəcanı, İnsan rahatsızlığı, İnsan təbi var!

Çay - insaniləşib!

Yol yoxdur: İnsan ömrü, İnsan istəyi, İnsan dərdi, İnsan bəxtiyarlığı, İnsan qələbəsi, İnsan məğlubiyyəti var!

Yol - insaniləşib!

Bulaq yoxdur: İnsan yangısı, İnsan həsrəti, İnsan qəhri var.

Bulaq - insaniləşib!

Çöl yoxdur: İnsan gəlişi, İnsan intizarı, İnsan mehri var.

Çöl - insaniləşib!

Bahar yoxdur: tumurcuqlanan, çiçəklənən, aşib-daşan yeni hissiyyət, məhəbbətləşən münasibətlər, günəşləşən çöhrələr, gülüş seli, ərinyən ətəlet, yaşılşayan ünsiyyət var.

Bahar - insaniləşib!

Səhar yoxdur: təzə açılan ümid var, təzə çirtlayan sevinc var, təzə yeriyan qayığı var, təzə bəslənən arzu var, təzə qövr edən azab var, təzə sevilən Aşıq var!

Səhar - insaniləşib!

Qürub çağığı yoxdur: İnsan hüznü, İnsan yalqızlığı, İnsan qəribliyi, İnsan kövrəkliyi var.

Qürub çağığı - insaniləşib!

Gecə yoxdur: İnsan pünhanlığı, İnsan mərhəməliyi, İnsan ətirafı, İnsan siri var.

Gecə - insaniləşib!

Meşə yoxdur: Sehrli sükut, doğma səs, ülv möhtəşəmlik, ucalıq ehtirası var.

Meşə - insaniləşib!

Qış yoxdur: İnsan sərtliyi, İnsan soyuqluğu, İnsan təmizliyi var.

(ardı gələn sayımızda)